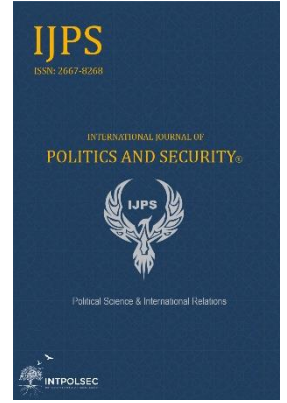

International Journal of Politics and Security (IJPS)

ISSN: 2667-8268

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijps>

Terörü Önlemek: Durumsal Suç Önlemenin Terörle Mücadeleye Uygulanması

Author(s) / Yazar(lar) : Ersan Usta

Source / Kaynak: International Journal of Politics and Security (IJPS) / Vol. 5 / No. 2 / October 2023, pp. 127-158.

DOI: 10.53451/ijps.1333069

Date of Arrival : 26.07.2023

Date of Acceptance : 14.09.2023

To cite this article:

Usta, Ersan. "Terörü Önlemek: Durumsal Suç Önlemenin Terörle Mücadeleye Uygulanması". *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, Vol. 5, No. 2, 2023, pp.127-158, DOI: 10.53451/ijps.1333069

All intellectual property rights of this article belong to the International Journal of Politics and Security (IJPS). IJPS allows the use of articles and shares by providing proper attribution (BY) without permission in advance except for commercial use (NC). But prohibited the sharing of its adaptations (ND), and should be released under the same license (SA) by mention IJPS.

The ideas stated in the article belong only to the author(s).

Terörü Önlemek: Durumsal Suç Önlemenin Terörle Mücadeleye Uygulanması

Ersan Usta*

Özet

Bu makale, bir suç önleme modeli olan Durumsal Suç Önleme yaklaşımının ve buna bağlı literatürün terörizmi önleme uygulamalarına nasıl katkı sağladığını anlamak için genel bir çerçeve sunmaktadır. Terörizmle mücadele literatürde terörizmin kriminolojik bakış açısıyla ele alındığı çalışmalara oldukça az rastlanmaktadır. Terör nihai olarak bir suç biçimidir. Hırsızlık, cinayet ve benzeri diğer suç türlerinde olduğu gibi terör suçu için de durumsal fırsat unsurlarının etkili olduğu bilinmektedir. Makalede öncelikle Durumsal Suç Önlemeyi oluşturan teorik ve kavramsal çerçeveye yer verilmektedir. Bir sonraki aşamada fırsat faktörünün terörizm söz konusu olduğunda ne şekilde etkili olduğu incelenmektedir. Daha sonra bu fırsat unsurlarını ortadan kaldırmak için önerilen önleme politikaları aktarılmaktadır. Son olarak ise terörizmin durumsal önlemesine yönelik getirilen eleştiriler ele alınmakta ve gelecek araştırmalar için öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Durumsal Suç Önleme, Suç, Terör, Terörizm, , Terörle Mücadele

Preventing Terrorism: Applying Situational Crime Prevention to Counterterrorism

Abstract

This article provides a general framework for understanding how the Situational Crime Prevention approach, a crime prevention model, and related literature contribute to terrorism prevention practices. In the literature on combating terrorism, studies examining terrorism from a criminological perspective are very rare. Terrorism is ultimately a form of crime. It is known that situational opportunity elements are effective in terrorist crimes, such as theft, murder, and other similar types of crimes. The article primarily covers the theoretical and conceptual framework that constitutes Situational Crime Prevention. In the next stage, it is examined how the opportunity factor is effective when it comes to terrorism. Then, recommended prevention policies to eliminate these opportunity elements are presented. Finally, criticisms of situational prevention of terrorism are discussed and suggestions for future research are offered.

Keywords: Counter-Terrorism, Crime, Situational Crime, Prevention Terror, Terrorism

* Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya/Türkiye, ersanusta54@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4934-8617

Date of Arrival: 26.07.2023 - **Date of Acceptance:** 14.09.2023

1. Giriş

Terörizm, son yıllarda küresel güvenliği tehdit eden en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Dünya çapında artan terör saldırıları devletleri, güvenlik uzmanlarını ve alana ilgi duyan araştırmacıları bu fenomene karşı koymak için yeni yöntemler keşfetmeye zorlamıştır. Böyle bir ihtiyaçtan doğan bir yöntem, geleneksel suçları önlemek için kullanılan Durumsal Suç Önleme (DSÖ) yaklaşımının terörizm ile mücadeleye uygulanması olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel olarak DSÖ, suç faaliyetini kolaylaştıran durumsal faktörlere ve fiziksel çevreye odaklanan çok yönlü bir yaklaşımdır. Teröristlerin kişisel eğilimleri ile mücadele etmek yerine, çevresel ve durumsal koşulları değiştirerek terörizmin belirli türlerini önlemeyi amaçlamaktadır.¹ Bu makalede, mevcut literatüre yansıyan çalışmalar ve uygulamalar üzerinden, DSÖ yaklaşımının terörle mücadele yöntemi olarak kullanılmasının potansiyeli incelenmektedir.

DSÖ'nün terörle mücadeleye uyarlanma çabalarına dünya çapında artan ilgiye rağmen, ulusal literatürde çok az tartışma konusu olmuştur. Bu nedenle, bu makale konuyla ilgili mevcut literatüre genel bir bakış sunarak bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Makale, DSÖ'nün temel ilkelerini tanımlayarak başlamaktadır. Daha sonra, DSÖ'nün konvansiyonel suçü önlemedeki uygulamasını keşfedecek ve ardından DSÖ'nün bir terörle mücadele yöntemi olarak ele alındığı mevcut çalışmalar üzerinden bir tartışma yapacaktır.

Bu çalışmada yürütülen tartışma ve literatür taraması, suç önleme literatürünün bugüne kadar terörizmin önlenmesine katkılarını değerlendirmektedir. İlk olarak, terörizm bağlamında uygulanması için kavramsal bir temel oluşturmak amacıyla, terör ve suç arasındaki benzerlikler ve farklılıklara değinilmektedir. Suç ve terör arasında kavramsal bağı kurmak DSÖ yaklaşımının önemli bir yönünü temsil etmektedir. Daha sonra, terörizm söz konusu olduğunda fırsatların neler olduğu ve bunların nasıl tespit edileceğini açıklayarak devam etmektedir. Son

¹ Ronald V. Clarke ve Graeme R. Newman, *Outsmarting the Terrorists*, (Westport, CT: Praeger Security International, 2006), 224.

olarak, terörizmi önleme bağlamında DSÖ yaklaşımının önerdiği uygulamalar ve bunlara yönelik geliştirilen eleştiriler ve gelecek araştırmalar için öneriler tartışılmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve ve Teorik Altyapı

Temel olarak bir suç önleme modeli olarak ortaya çıkan Durumsal Suç Önleme yaklaşımı terörün önlenmesi alanına dahil etmek beraberinde birtakım problemler doğurmaktadır. En önemli sorun suç ve terörün birbirinden oldukça farklı unsurlar olmasıdır. Dolayısıyla DSÖ yaklaşımının terörizme uygulanmasını anlayabilmek için suç ve terör arasındaki ilişkinin anlaşılması, arasındaki bağlantıların ve ortak noktaların ortaya konulmasını gerekmektedir. Bu bölümde ilk olarak DSÖ'nün terörün önlenmesi hususuna nasıl uyum sağladığının kavramsal temelleri ve daha sonra teorik altyapısı aktarılmaktadır.

2.1. Suç ve Terör

Her ne kadar birbirinden farklı kavramlar olsalar da terörizm ve geleneksel suçların ortak paydada bulunduğu birçok nokta mevcuttur.² Suç ve terör davranışsal anlamda çeşitlilik barındıran kavramlardır. Davranışsal çeşitlilik ile ifade edilmek istenen, suçun; hırsızlık, cinayet, gasp, taciz ve benzeri birçok farklı türde meydana gelebilme gerçeğidir. Terör için davranışsal çeşitlilik ise suikast, bombalı saldırı, kundaklama ve intihar saldırısı gibi birçok farklı eylem biçimleri aracılığıyla meydana gelebilmesini ifade etmektedir. Suç ve terör bu bağlamda her bir türün farklı işleyiş biçimi olması bakımında özgün yapıdadır. Bu nedenle farklı suç ve terör saldırısı türleri taktiksel ve yöntemsel açıdan birbirinden farklı gereksinimlere sahiptir.³

Terör ve suç; psikoloji, sosyoloji ve uluslararası ilişkiler gibi farklı alanları kapsayan disiplinler arası bir yapıya sahiptir ve hem suç faaliyetleri hem de terör saldırıları ağırlıklı olarak genç erkeklerden oluşan fail yapısına sahiptir.⁴ DSÖ yaklaşımının terörizme uygulanmasına

² Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 188 .

³ M. Murat Özer ve Halil Akbas, "The Application of Situational Crime Prevention to Terrorism". *Polis Bilimleri Dergisi* 13, no. 2 (2011): 185

⁴ Gary Lafree ve Laura Dugan, "How does studying terrorism compare to studying crime?", in *Terrorism and Counter-terrorism: Criminological Perspectives*, ed. Mathieu Deflem (New York: Elsevier, 2004), 56.

karşıt olarak geliştirilen en önemli argüman, terörün suç eylemlerinde farklı olarak ideolojik motivasyon ile gerçekleştirilen eylemlerden oluştuğuna yöneliktir. İdeolojik faktör, teröristlerin eylemlerini gerçekleştirme hususunda daha kararlı olduklarına işaret etmektedir. Ancak ideolojik motivasyon her terör vakasında aynı oranda etkiye sahip değildir.⁵ Terörün oluşmasında suçun oluşmasında olduğu gibi akran baskısı ve grup aidiyeti gibi ortak etmenler söz konusu olabilmektedir. Özellikle örgütün alt kademesinde yer alan bireylerin ağırlıklı olarak ideolojik amaçlarla hareket etmediği, daha ziyade sosyal ilişkilerin teröre katılımı belirleyici olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur.⁶ İdeolojik motivasyonun en belirleyici faktör olarak düşünüldüğü eylem türü olarak intihar saldırıları dahi intikam, nefret ve hatta maddi kaygılar gibi bireysel faktörler neticesinde meydana gelebilmektedir.⁷ Bu bağlamda teröristlerin eylemlerini gerçekleştirme hususundaki kararlılıkları yalnızca ideolojik motivasyondan kaynaklanmadığını not etmek gerekir.

Terör eylemleri her zaman karmaşık faaliyetler değildir. Belirli zamanlarda terörist faaliyet, hırsızlık gibi basit suçlarla içi içe geçebilmektedir. Bunun en belirgin örneği terörist faaliyetlerin finanse edilmesi aşamasında görülebilmektedir. Teröristler, dış finansman desteğine ek olarak, eylemlerini finanse etmek için hırsızlık, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve banka soygunu gibi konvansiyonel suçlara başvurmaktadır.⁸ Bu durumlar söz konusu olduğunda, hırsızlık ya da kaçakçılık gibi suçlar için uygulanan önleme çabaları ayı zamanda terörün önlenmesine katkı sağlayabilmektedir.

Suç ve terör arasındaki bir diğer ortak nokta, her iki eylem biçiminin de strateji ve planlama gerektiren karmaşık bir yapıya sahip olabilmesidir. Terörist eylemler uzun planlama süreçleri sonrasında meydana gelmektedir. Bu nedenle geleneksel suçların terör eylemlerinden daha karmaşık olduğu düşünülmektedir. Ancak banka soygunu, adam kaçırmaya ya da cinayet

⁵ Drake, C. J. M. (1998). The role of ideology in terrorists' target selection, *Terrorism and Political Violence* 10, no. 2, 56.

⁶ McGarrell, E. F., Freilich, J. D., & Chermak, S. (2007). Intelligence-Led Policing As a Framework for Responding to Terrorism. *Journal of Contemporary Criminal Justice* 23, no. 2, 142–158.

⁷ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 5.

⁸ Mark S. Hamm, *Terrorism as Crime: From Oklahoma City to Al-Qaeda and Beyond*, (New York: New York University Press, 2007), 16-31.

gibi bazı suçlar da uzun planlama aşamaları sonrasında meydana gelebilmektedir.⁹ Ya da orman yangınları vasıtasıyla sabotaj düzenlemek yoluyla gerçekleştirilen terör eylemleri, basit hırsızlık faaliyeti gibi kolayca gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle hareketin planlama ya da strateji bakımından karmaşık olması, eylemin türünden (suç ya da terör) ziyade kullanılan yöntemden kaynaklanmaktadır.

Son olarak ise terör söz konusu olduğunda akıllara ilk olarak 11 Eylül saldırısı gibi geniş çaplı olaylar gelmekte bu nedenle terör eylemlerinin suç faaliyetlerine oranla büyük ölçekli saldırılar içerdiği söylenmektedir. Ancak siber saldırılar¹⁰, kara para aklama¹¹ ve diğer mali suçlar¹² gibi aşırılık yanlısı kimselerce işlenen şiddet içermeyen ve büyük maddi etkilere yol açmayan terör suçları da vardır. Suç da her zaman küçük sonuçlara yol açmamaktadır. Toplu cinayet gibi büyük etkileri ve zayıatları olan geleneksel suçların da olduğu bilinmektedir.¹³ Bu bağlamlar bir arada düşünüldüğünde, suç ve terörün birbirinden tamamen farklı kavramlar olmadığını söylemek mümkündür. DSÖ açısından önemli olan suç ve terörün yöntemsel olarak farklı türlerinin ayrı ayrı ele alınması gerektiğidir.

2.2. Teorik Altyapı

Suç ve terör ile alakalı teorik araştırmaların odağı genellikle bireyleri suç işlemeye ya da terör eylemi düzenlemeye iten sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve benzeri sebepleri çözümlenmeye odaklanmıştır. Bu teoriler suç ve terörün altında yatan nedenlere ağırlık vermiştir. Genel eğilimin aksine suçun oluşumunda çevresel faktörlerin etkili olduğunu savunan kriminologlar ve DSÖ yaklaşımı, suçun nedenine yönelik sorgulamalarda odak noktasını suçludan çevreye doğru kaydırmaktadır. DSÖ suçun yalnızca bireysel faktörlerden

⁹ Hamm, *Terrorism as Crime: From Oklahoma City to Al-Qaeda and Beyond*, 16-18.

¹⁰ Bradford Reyns, "A Situational Crime Prevention Approach to Cyberstalking Victimization: Preventive Tactics for Internet Users and Online Place Managers", *Crime Prevention and Community Safety* 12, no. 2 (2010): 99–118.

¹¹ Brandon A. Sullivan vd. "The Nexus Between Terrorism and Product Counterfeiting in the United States", *Global Crime* 15, no. 3-4 (2014): 357-378.

¹² Brandon A. Sullivan, Joshua D. Freilich ve Steven M. Chermak, "Financial Terror: Financial Crime Schemes Involving Extremists Linked to the American Far-right and al Qaida and Affiliated Movements", in *The Handbook of the Criminology of Terrorism*, ed. Gary LaFree ve Joshua D. Freilich, (Hoboken: Wiley Press, 2017), 420-432.

¹³ Sarah St. George, "Assessing the Vulnerability in Targets of Lethal Domestic Extremism", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Michigan State University, 2017), 18.

kaynaklanmadığı, aynı zamanda suç faaliyetine fırsat sağlayan durumsal faktörlerin de suçun meydana gelmesinde önemli rol oynadığı fikrine dayanmaktadır.¹⁴ DSÖ suç, çevre ve birey arasında ilişki kurarken bir takım teorilerden beslenmektedir. Bunlar; Rasyonel Seçim teorisi, Rutin Aktivite Teorisi ve Suç Örüntüsü Teorisi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁵

Rasyonel Seçim Teorisi, suçluların suç davranışından fayda sağlamayı amaçladığını ve bu nedenle eyleme geçerken fayda maliyet analizi yaptıklarını savunmaktadır.¹⁶ Bu anlayışın temelinde suçluların rasyonel bireyler olduğu anlayışı yatmaktadır. Teoriye göre, bireyler karar verme sırasında belirli bir eylemin algılanan ödüllere veya faydalarına karşı potansiyel maliyetleri değerlendirmektedir ve suç eylemine dahil olma kararını bu süreç sonucunda almaktadır. Suça katılım kararının arkasında bireylerin geçmiş deneyimleri ve öğrenimleri rol almaktadır.¹⁷ Bu nedenle suçlunun suça katılma kararını vermesi ve suç eylemine başlaması aşamasında durumsal faktörler etkilidir. Ancak durumsal faktörlerin her birey tarafından aynı şekilde algılanmayacağı hesaba katılmalıdır. Durumsal faktörlerin algılanmasını bireylerin geçmiş deneyimleri şekillendirmektedir. Suçluların suç eylemine ya da cezaya yönelik tutumları aile kurma, akran değişikliği ve iş çevresindeki fırsatlar gibi birçok faktör tarafından değiştirilebilir. Özetle bireyin kişisel durumu ve çevresel atmosferi değiştiğinde suç eyleminin fayda maliyet eksenini değiştirmektedir. Bu nedenle algılanan fırsatların giderilmesi ve suç eyleminden beklenen ödüllerin azaltılması suç eylemini azaltacaktır.¹⁸

Suç Örüntüsü Teorisine göre ise suçun meydana gelmesi için potansiyel suçlu, uygun hedef ve uygun zaman olmak üzere üç bileşenin bir araya gelmesi gerekmektedir.¹⁹ Bireyler günlük hayatlarında ev, iş, sosyal yaşam ve diğer aktiviteler olmak üzere belirli bir yaşam

¹⁴ Adam Sutton, Adrian Cherney ve Rob White, *Crime Prevention: Principles, Perspectives, and Practices*. (Cambridge: Cambridge University Press, 2008) 50-58.

¹⁵ Kelly A. Berkell, "A criminological approach to preventing terrorism: situational crime prevention and the crime prevention literature" in *Handbook of terrorism prevention and preparedness*, ed. Alex P. Schmid, (ICCT Press Publication, 2021), s. 55.

¹⁶ Derek B. Cornish ve Ronald V. Clarke, *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending* (New York: Springer-Verlag, 1986), 29-31.

¹⁷ Cornish ve Clarke, *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*, 75.

¹⁸ Cornish ve Clarke, *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*, 188.

¹⁹ Patricia L. Brantingham ve Paul J. Brantingham, "Nodes, Paths and Edges: Considerations on the Complexity of Crime and the Physical Environment", *Journal of Environmental Psychology* 13, no. 1 (1993): 7-9.

döngüsüne ve belirli eylem dizilerine sahiptirler. Bu faaliyet alanları herkes için farklılık gösterebilir. Ancak zaman zaman potansiyel bir suçlunun faaliyet alanı ile uygun hedefin faaliyet alanı kesişebilmektedir ve teori bu kesişme durumlarında suçun meydana geleceğini söylemektedir.²⁰ Bu nedenle, çok sayıda insanın uğrak yeri olan alanlar, hem motive olmuş suçlular hem de uygun hedefleri içerisinde barındırdığından, suçun meydana gelmesi daha muhtemeldir. Örnek olarak, restoranlar, alışveriş merkezleri veya milli parklar gibi yerler genellikle çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Bu gibi konumlarda, herhangi bir zaman ve yerde suçlu ile hedefin rastlaması olasıdır.²¹ Suç Örüntüsü Teorisinin bir diğer katkısı, suçluların aşına oldukları alanlarda, örneğin evlerine en yakın alanlarda suç işlediklerini öne sürmesidir. Suçluların yaşamakta olduğu veya daha önce yaşadığı bir bölgede suç işleme ihtimali, suçlunun aşına olmadığı bir yerde suç işleme ihtimalinden daha fazladır.²² Bu bulgular ışığında suçluların suçu ağırlıklı olarak hakim oldukları bölgelerde işledikleri anlaşılmaktadır.

Son olarak Rutin Aktivite Teorisi, suç örüntüsüne paralel olarak suçun oluşması için uygun hedef, potansiyel suçlu ve güvenlik yokluğu olmak üzere üç bileşenin bir araya gelmesi gerektiğini öne sürmektedir.²³ Üç bileşen birleştiğinde, bir suç fırsatı oluşur. Ancak herhangi bir zamanda veya ortamda bu üç bileşenden birinin yokluğu, suç işleme olasılığı azaltacaktır.²⁴ Rutin Aktivite Teorisi, bu üç kritik bileşene ek olarak kontrolör kavramını geliştirmiştir. Buna göre kontrolörler hedefi, ortamı veya suçluyu denetleyebilmektedir. Her kritik bileşene birer kontrolör atanmaktadır. Bunlar; belirli hedefler için vasiler, belirli yerler için yer yöneticileri ve suçlular için işleyiciler olarak ortaya konulmuştur. Vasiler hedefleri koruyarak ve gözetleyerek suçun önlenmesine katkıda bulunmaktadır.²⁵ Yer yöneticileri, belirli yerler

²⁰ Brantingham ve Brantingham, "Nodes, Paths and Edges: Considerations on the Complexity of Crime and the Physical Environment", 5.

²¹ Brantingham ve Brantingham, "Nodes, Paths and Edges: Considerations on the Complexity of Crime and the Physical Environment", 5.

²² Wim Bernasco, "Modeling micro-level crime location choice: Application of the discrete choice framework to crime at places", *Journal of Quantitative Criminology* 26 no. 1, (2010): 131-138.

²³ Lawrence E. Cohen ve Marcus Felson, "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach", *American Sociological Review* 44 no. 4 (1979): 591.

²⁴ Marie Tillyer ve John Eck, "Getting a Handle on Crime: A Further Extension of Routine Activities Theory", *Security Journal* 24, (2011): 180.

²⁵ McCauley, C. ve Moskaleiko S. "Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism", *Terrorism and Political Violence* 20, no.3. (2008): 415-433.

üzerinde kontrol ve denetim sağlayarak suçu önlenmeye çalışmaktadır. İşleyiciler ise suçluların kararlarını denetleme ve etkileme yetisine sahip kimselerdir ve suçlu kararlarını manipüle ederek suçu önlemeye çalışmaktadır.²⁶ Vasilere örnek olarak, kişinin kendisi, görgü tanıkları veya hedefi veya kurbanı izlemekten sorumlu herhangi biri gösterilebilir. İşleyiciler; ebeveynler, öğretmen, eş veya motive olmuş bir suçlunun kararlarını etkileyebilecek herhangi bir kişi olabilir. Yer yöneticileri ise, apartman sakinleri ve mağaza yöneticileri gibi bir yerin/ortamın çalıştırılma yöntemini değiştirebilecek yetkiye sahip herhangi bir kişiyi içerebilmektedir.²⁷ Rutin aktivite teorisinin katkısı bireylerin günlük faaliyetleri esnasında uygun, hedef uygun yer ve motive olmuş suçluların rastlaşmasına ek olarak kontrol mekanizmaları geliştirmiş olmasıdır. Bu üç kritik bileşene kontrolörler üzerinden müdahale ederek bireylerin suç algısı değiştirilebilmektedir.

Hem terörle mücadele hem de genel anlamda suç önleme ve güvenlik alanında, DSÖ sıklıkla caydırıcılık kavramı ile ilişkilendirilmektedir.²⁸ Caydırıcılık ve DSÖ teorik açıdan birbirine yakın gibi gözükseler de kapsam, strateji ve odak noktası açısından farklılık göstermektedir.²⁹ DSÖ suç ve terör faaliyetlerinin meydana gelmesini önlemek için çevresel faktörleri ya da durumları değiştirmeye odaklanmaktadır. DSÖ strateji olarak, potansiyel suçluların ya da teröristlerin faaliyetlerini zorlaştıracak şekilde çevresel ve durumsal önlemler alınmasını önermektedir.³⁰ Caydırıcılık söz konusu olduğunda ise odak noktası, olumsuz sonuçlara yönelik algı yaratarak potansiyel teröristlerin veya suçluların zihniyetini ve davranışlarını etkilemektir. Caydırıcılık stratejileri bireyleri veya grupları terörist faaliyetlere katılmaktan caydırmak için cezai tedbirlerin, kolluk kuvvetlerinin ve yasal yaptırım tehdidinin kullanılması gibi uygulamaları içermektedir.³¹ Terör ya da suç faaliyetini daha az cazip hale

²⁶ Tillyer ve Eck, "Getting a Handle on Crime: A Further Extension of Routine Activities Theory", 181.

²⁷ Tillyer ve Eck, "Getting a Handle on Crime: A Further Extension of Routine Activities Theory", 185.

²⁸ Marie S. Tillyer ve David M. Kennedy. "Locating Focused Deterrence Approaches within a Situational Crime Prevention Framework". *Crime Prevention Community Safety* 10, (2008):79-81.

²⁹ Anthony A. Braga ve David M. Kennedy. "Linking Situational Crime Prevention and Focused Deterrence Strategies." in *The Reasoning Criminologist: Essays in Honour of Ronald V. Clarke*, Ed. G. Farrell ve N. Tillyer. London: Taylor and Francis. (2012):51-65.

³⁰ Tore Bjørgo, *Strategies for Preventing Terrorism*, (London: Palgrave Macmillan, 2013), 10.

³¹ Harold G. Grasmick ve Robert J. Bursik. "Conscience, Significant Others, and Rational Choice: Extending the Deterrence Model." *Law & Society Review* 24, no.3 (1990): 839-843.

getirmek DSÖ ve caydırıcılık çabalarının ortak noktasıdır. Ancak DSÖ suçu daha az cazip hale getirmek için bariyerler, duvarlar ya da kamera vb. izleme sistemleri gibi fiziksel önlemler getirmeyi önermektedir. Caydırıcılık ise daha çok bireylerin, potansiyel risklerin ve sonuçların olası faydalardan daha ağır bastığına inandırmak amacıyla psikolojik önleme etkisini ön plana çıkarmaktadır. Özetle, durumsal suç önleme, çevreyi değiştirerek terörizm veya suç fırsatlarını azaltmayı amaçlarken caydırıcılık, ceza tehdidi yoluyla potansiyel faileri caydırmayı amaçlamaktadır.

2.3. Durumsal Suç Önleme

Durumsal Suç Önleme; Rasyonel Seçim Teorisi, Rutin Faaliyetler Teorisi ve Suç Örüntüsü Teorisinin kavramlarına dayanan ve çevresel faktörlerin suç önleme çalışmalarına uyarlanmasını amaçlayan bir suç önleme yaklaşımıdır. DSÖ'nün temelinde yakın çevreyi değiştirerek belirli suçlar için fırsatların azaltılabileceği ve suçun önlenebileceği anlayışı yatmaktadır. DSÖ suçu daha az ödüllendirici ve daha zor hale getirecek şekilde çevrenin değiştirilmesi ile suçlunun fayda/maliyet algısının manipüle edilmesini amaçlamaktadır.³²

DSÖ'ye göre suç, suça eğilimi olan birey ile suç fırsatı arasındaki etkileşimden doğmaktadır.³³ Suç fırsatlarının azaltılması ve suç için gereken algılanan risklerin artırılması ile suçun önlenmesi beklenmektedir. DSÖ üzerinden suçu azaltmak için hedeflerin ve fırsatların nasıl değiştirildiği belirli çalışmalarda görülmektedir. Örneğin; sokaklara barikatların eklenmesi³⁴, otoparklara güvenlik görevlilerinin konulması³⁵, sokak aydınlatmalarının iyileştirilmesi³⁶ ve benzeri birçok önleme yaklaşımı çevresel koşullarda yapılan değişikliklerin suç oranları üzerinden olumlu etki getirdiğini ortaya koymaktadır.

³² Ronald V. Clarke, *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, (New York: Harrow and Heston Publishers, 1992), 4.

³³ Clarke, *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, 38.

³⁴ Sokak barikatlarının bir suç önleme uygulaması olarak ele alındığı bir çalışma olarak bkz. Randall Atlas ve William G. Leblanc, "Environmental Barriers to Crime", *Ergonomics in Design* 2, no. 4 (1994): 9-16.

³⁵ Otoparklardaki güvenlik iyileştirmelerinin suça etkisi için bkz. Brandon C. Welsh ve David P. Farrington, "Public Area CCTV and Crime Prevention: An Updated Systematic Review and Meta-Analysis", *Justice Quarterly* 26, no. 4 (2009), 716-745.

³⁶ Sokak lambaları ve suç oranları arasındaki bağlantıyı inceleyen çalışma için bkz. Kate Painter ve David P. Farrington, "Street Lighting and Crime: Diffusion of Benefits in the Stoke on-trent Project", *Crime Prevention Studies* 10, (1999): 71-122.

Çevresel teorilerin terörizme uygulanmaya başlaması oldukça yeni bir girişimi teşkil etmektedir. DSÖ'nin terörizme uygulanması ise Clarke ve Newman tarafından suç önleme tekniklerinin terörizmi önleme bağlamına uyarlanarak ele alındığı “Outsmarting The Terrorists” adlı kitabında aktarılmaktadır. DSÖ terörizme, fırsat bileşenleri ve önleme uygulamaları olmak üzere iki aşamalı bir şekilde uyarlanmıştır. Buna göre terörizm olayları aynı suç eylemlerinde olduğu gibi rasgele meydana gelmemektedir. Terörist eylemler, belirli durumsal fırsatların suiistimal edilmesi neticesinde meydana gelmektedir. Teröristlerin faydalandığı fırsatlar, Clarke ve Newman tarafından dört başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar: hedefler, silahlar, araçlar ve kolaylaştırıcı koşullardır.³⁷ Diğer başlık olan önleme uygulamaları ise; çabayı artırmak, riskleri artırmak, ödülleri azaltmak, provokasyonları ve mazeretleri azaltmak olarak sıralanmaktadır.³⁸

DSÖ, suçludan ziyade suç sorunun kendisine odaklanmaktadır çünkü suçlunun motivasyonunu değiştirmek zor olabilmektedir.³⁹ Bu anlayış, terörizm meselesi için uygun bir noktadır. Çünkü terör suçunu diğer suçlardan ayıran önemli bir özellik kararlılıktır. Şimdiye kadar birçok teori, teröristlerin radikal eğilimlerini azaltarak ya da terörle topyekûn savaşmaya çalışarak terörü yenmeye odaklanırken, DSÖ terörü yaratan unsurların yanında fırsatlarla mücadele etmenin önemine vurgu yapmaktadır.

3. Terörizmin Fırsat Yapısı

Durumsal Suç Önleme yaklaşımını terörizme uygulamak için Clarke ve Newman teröristler tarafından suiistimal edilen fırsat yapılarını analiz etmenin gerektiğini vurgulamaktadır.⁴⁰ Bu anlayışa göre terörizm fırsata bağımlı bir suç biçimidir ve fırsat terör için gereken motivasyonu sağlamaktadır.⁴¹ Bu fırsatlar güvenlik açığı, erişim kolaylığı, siyasal

³⁷ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 1.

³⁸ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 189.

³⁹ Clarke, “Situational Crime Prevention”, in *Environmental Criminology and Crime Analysis*, ed. Richard Wortley ve Lorraine Mazerolle, (Cullompton, England: Willan Publishing, 2008), 58.

⁴⁰ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 42.

⁴¹ Jeff Gruenewald, Kayla Allison-Gruenewald ve Brent R. Klein, “Assessing the Attractiveness and Vulnerability of Eco-Terrorism Targets: A Situational Crime Prevention Approach”, *Studies in Conflict & Terrorism* 38, no. 6, (2015): 436.

ve sosyal atmosfer ve operasyonel kapasite gibi faktörler olabilmektedir.⁴² Bütünüyle bakıldığında teröristler mali destek elde etmek, siyasi hedeflerine ulaşmak ve kamu desteği çekebilmek için bu fırsatlardan faydalanmaya çalışmaktadırlar.⁴³ Ancak bu fırsatlar her zaman reel ifadelerle açıklanamayabilir. Bireylerin karar verme süreçleri farklı olduğundan fırsat algıları da birbirinden farklılaşmaktadır. Bu nedenle fırsatlar algılanış şekli ile ele alınmalıdır. Bu algılanan fırsatları tespit etmek için “terörist gibi düşünmek” ve onların çevresini tahlil ediş şeklini idrak etmek gerekmektedir. Fırsatları analiz etmek için eylemlerin başlangıcından hazırlık aşamasına ve sonuç aşamasına kadar, her bir farklı saldırı türü ayrı ayrı ele alınmalıdır.⁴⁴ Her saldırı türü içerisinde kendine özgü fırsatları barındırmaktadır. Örneğin intihar saldırıları, suikast eylemlerinden farklı fırsat yapıları barındırır. Suikast eylemlerinde kullanılan silahlar genellikle uzun namlulu silahlar olabilir. İntihar saldırılarında ise yüksek etkiye sahip patlayıcılar kullanılmaktadır. Suikast eylemlerinde silahlanma yasalarındaki gevşeklik bir kolaylaştırıcı koşul olabilirken, intihar saldırıları için toplumsal koşullar etkileyici olabilmektedir. Her saldırı türü her hedef için uygun değildir ve her saldırı türü farklı araç ve silah bileşenlerine ihtiyaç duyar. Bu nedenle fırsatların doğru tespit edilebilmesi için saldırı türlerinin ayrı ayrı analiz edilmesi gerekmektedir.

3.1. Hedef Fırsat Yapısı

Teröristlerin hedeflerini seçerken hangi ölçütleri dikkate aldıkları tartışmalı bir konudur. Clarke ve Newman teröristlerin hedef seçimi üzerine yaptıkları araştırma da sekiz ölçüt belirlemişlerdir.⁴⁵ Bunlar; görünürlük, hayatilik, semboliklik, meşruluk, yıkılabilirlik, doluluk, yakınlık ve kolaylık olarak tanımlanan karşılaştırma ölçütleridir.⁴⁶

⁴² Jason Roach, Paul Ekblom ve Richard Flynn, “The Conjunction of Terrorist Opportunity: A Framework for Diagnosing and Preventing Acts of Terrorism” *Security Journal* 18, no. 3, (2005): 21.

⁴³ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 103.

⁴⁴ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 23-26.

⁴⁵ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 93-97.

⁴⁶ Yazalar bu kavramsallaştırmayı Exposed, Vital, Iconic, Legitimate, Destructible, Occupied, Near ve Easy kelimelerinin baş harflerinden türetilen “EVIL DONE” olarak kullanmaktadır. Ronald V. Clarke ve Graeme R. Newman, *Outsmarting the Terrorists*, (Westport, CT: Praeger Security International, 2006), 87.

- Görünürlük: Bir hedefin dikkat çekme derecesini bir bölgede kolayca ayırt edilebilmesini ifade eder.
- Hayatilik: Teröristler elektrik ve su gibi altyapı unsurlarına saldırıp hayatın akışına müdahale etmeyi amaçlamaktadır. Günlük yaşantının akışını bozacak enerji, ulaşım ve altyapı tesisleri gibi merkezler hayatilik derecesi yüksek hedeflerdir.
- Semboliklik: Ülkenin bağımsızlığını simgeleyen ve orada yaşayan halk için derin anlamlar taşıyan sembolik merkezlerin teröristlerin hedefi olabileceğini belirtmektedir.
- Meşruluk: Teröristler bazı hedeflere saldırmayı meşru görmektedir. Meşruiyet faktörü teröristlerin hitap ettiği kitleye kendini kabul ettirmek açısından dikkate aldığı önemli bir faktördür.
- Yıkılabilirlik: Teröristler olabildiğince hasar verecek hedefler seçerler ki bu onların etki gücünü yansıtmaktadır. Kolayca yıkıma uğrayabilecek hedefler teröristlere propaganda imkanı sağlamaktadır.
- Doluluk: Yapıların insanlar tarafından kullanılma sıklığı doluluk faktörü üzerinden incelenmektedir. Hastane ya da halka açık park ve bahçeler gibi günün her saati insanların bulunabileceği yapılar, doluluk faktörü yüksek hedeflerdir.
- Yakınlık: Terör saldırılarının yoğun olduğu, teröristlerin merkezinin bulunduğu bölgelerde daha fazla saldırı olma ihtimalini ifade etmektedir.
- Kolaylık: Güvenliği zayıf, iyi korunmayan ve erişimi kolay hedefleri temsil etmektedir.

Durumsal Suç Önleme açısından hedef seçiminin doğru analiz edilmesi gerekir. Hedef analizi yapmak için belirli saldırı türleri seçilmeli ve meydana gelen saldırılarda hangi hedeflerin seçilme eğiliminde olduğu tespit edilmelidir. Her saldırı türü kendi içerisinde farklı fırsatlar barındırdığından, hedef eğilimleri de birbirinden farklı olmaktadır. Örneğin suikast saldırıları genellikle önemli ve sembolik şahıslara yönelik uygulanırken, bombalı eylemlerde

ağırlıklı olarak güvenlik güçleri hedef alınmaktadır. İdeoloji faktörü de hedef seçimini etkileyen önemli bir faktördür. Saldırı stratejileri belirlenmesi aşamasında ideoloji doğrudan etkilidir.⁴⁷ DSÖ hedef seçim analizinin kullanıldığı bir çalışmada hayvan hakları savunucu aşırılık yanlısı bireylerin saldırıları analiz edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında bu grupların insanlara zarar verecek eylem düzenlemekten kaçındıkları daha çok hayvanlar üzerinden deney yaptığı ve hayvanlara zarar verdiği düşünülen özel yapılara ya da kamu binalarına saldırdıkları görülmektedir.⁴⁸ Bu ve benzeri çıkarımlar Clarke ve Newman tarafından oluşturulan hedef fırsat analizi yönteminin akademik çalışmalar konu olması akabinde ortaya çıkmıştır.⁴⁹

3.2. Silah Fırsat Yapısı

Teröristlerin saldırılarını etkileyecek fırsat faktörlerinden biri de silahların seçilme eğilimi ile alakalıdır. Silah seçimi büyük oranda eylemin amacına, saldırı türüne ve çevresel faktörlere bağlıdır. Hedefler de olduğu gibi silahlar da teröristler tarafından cazip olarak görülen belirli kriterlere sahiptir. Clarke ve Newman teröristlerin silahlarını seçerken gözettiği faktörleri belirli koşullara uygulamışlardır. Buna göre teröristler silahları seçerken; çok amaçlı, tespit edilemez, hareket ettirilebilir, yıkıcı, keyifli, emniyetli, elde edilebilir, karmaşık olmayan ve güvenli faktörlerine dikkat etmektedir.⁵⁰ Örneğin Drone ve İnsansız Hava Aracı (İHA) teknolojileri hem silah olarak hem de keşif amaçlı kullanım olmak üzere çok amaçlı bir şekilde kullanılmaktadır. Teröristler her ne kadar ideolojik olarak kararlı bireyler olsalar da yakalanmak istemezler. Bu nedenle güvenlik güçleri tarafından tespit edilemeyen silahları kullanma eğilimi göstermektedirler. Teröristler için, özellikle yüksek güvenli hedeflere

⁴⁷ Mehmet F. Bastuğ ve Ahmet Güler, “The Influence of Leadership on the Strategies and Tactics of Islamic State and Its Predecessors”, *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism* 13, no. 1, (2018): 40.

⁴⁸ Gruenewald vd. “Assessing the Attractiveness and Vulnerability of Eco-Terrorism Targets: A Situational Crime Prevention Approach”. 433-455.

⁴⁹ “EVIL DONE” kavramsallaştırılmasının ele alındığı diğer çalışmalar için bkz. Rachel, Boba, “EVIL DONE”, in *Crime Prevention Studies Vol 25*, ed. Joshua D. Freilich ve Graeme R. Newman, (2009): 71-92; Stacy Paton, “EVIL DONE Vulnerability Assessment: Examining Terrorist Targets Through Situational Crime Prevention”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Florida Atlantic University, 2103); Marissa Mandala ve Joshua D. Freilich, “Disrupting Terrorist Assassinations Through Situational Crime Prevention”, *Crime and Delinquency* 64, no. 12, (2018): 1515- 1537.

⁵⁰ Yazarlar bu kavramsallaştırmayı Multipurpose, Undetectable, Removable, Destructive, Enjoyable, Reliable, Obtainable, Uncomplicated ve Safe kelimelerinin baş harflerinden oluşan “MURDEROUS” ifadesi ile kullanmaktadır. Ronald V. Clarke ve Graeme R. Newman, *Outsmarting the Terrorists*, (Westport, CT: Praeger Security International, 2006), 108.

yönelik gerçekleştirilmesi planlanan saldırılarda, kullanılacak silahların tespit edilemez oluşu planlama açısından önemli bir unsurdur.⁵¹ Hareket ettirilebilir silahlar, hareket kabiliyetini arttırdığından teröristlerin ilgisini çekebilmektedir. Hedefe olabildiğince hasar vermek teröristler için elzemdir bu nedenle tahribat kapasitesi yüksek patlayıcıları tercih edebilmektedirler. Elde edilebilirlik faktörü en önemli özelliklerden biridir. Silaha erişmek için gereken çaba miktarını ifade etmektedir. Örneğin, Teröristler arasında en yaygın silah olan hafif silahlar günümüzde kolayca elde edilebilmektedir.⁵² Her ne kadar eğlence ve terör birbirinden aykırı kavramlar olsa da teröristlerin silahlarını kullanırken keyif ve zevk aldıkları düşünülmektedir. Yalnızca teröristler değil çocuklar ve yetişkinler de havai fişek vb. türde patlayıcıları ya da ateşli silahları kullanmaktan keyif alabilmektedir.⁵³ Bu nedenle teröristlerin silah seçiminde keyif alma faktörünü hesaba katmak önemlidir.

Güvenilirlik faktörü, düzgün çalışacak bir silahı ifade etmektedir. Bir silahın güvenilirliğini test etmek için, bazı teröristler planlanan asıl olaydan önce daha küçük büyüklükteki deneysel saldırılara katılırlar. Bu, silahların güvenilir olmasını ve ihtiyaç duyulduğunda çalışabilmesini sağlar. Karmaşık olmayan bir silah, kullanıcı dostu olan ve düzgün kullanım için çok az eğitim gerektiren veya hiç eğitim gerektirmeyen silahtır. Silahın yaygın kullanımı, onu kullanmak için eğitilecek personelin ya da o silahı kullanmak için başkalarını eğitecek personelin teminini kolaylaştırmaktadır. Son olarak, güvenli olmayan bir silaha göre güvenli bir silah tercih edilir. Örneğin, teröristlerin bir bombayı inşa ederken kazara patlatması rastlanılan bir durumdur. Bu ve benzeri durumlardan kaçınmak için teröristler, kendilerine ve başkalarına yönelik tehlikeleri eylem zamanına kadar azaltmaya çalışmaktadırlar.⁵⁴

3.3. Araç Fırsat Yapısı

⁵¹ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 111.

⁵² Suneel Kumar. "Small Arms and Light Weapons : A Global Threat to Human Security and Development." *The Indian Journal of Political Science* 69, no. 4 (2008): 788.

⁵³ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 113.

⁵⁴ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*,113-115.

Teröristler hem gündelik yaşantılarından hem de eylemlerinde bazı araçları kullanmaktadırlar. Bu araçlara haberleşme, ulaşım, günlük ihtiyaçlar ve benzeri gereksinimleri gidermeye yarayan spesifik araçlardır. Toplumun büyük bir kesimi tarafından kullanılan cep telefonu, araba ve benzeri ulaşım araçları ve kredi kartları teröristler tarafından suiistimal edilebilmektedir. Clarke ve Newman terörist saldırılar için fırsatları azaltmak amacıyla bu araçları analiz etmişlerdir. Buna göre; cep telefonları, taşıtlar, nakit ve kredi kartları, sahte belgeler ve hedef bilgisi olarak beş farklı aracın teröristler tarafından yoğun şekilde kullanıldığını söylemektedir.⁵⁵

Belirli saldırı türleri için bu araçların kullanım şekillerini ve edinim yöntemlerini tespit etmek terörün önlenmesine katkı sağlamaktadır. Örneğin iletişim ve propaganda amaçlı kullanılan cep telefonları, teröristlerin yakalanması halinde görüşme kayıtlarının sosyal ağ analizi ile incelenmesi ve diğer muhtemel faillerin yakalanması mümkün olabilmektedir.⁵⁶ Söz konusu terörist saldırılar olduğunda taşıtlar hem araç hem de silah olarak kullanılabilir. Araçları silaha dönüştürerek kalabalık ortamlarda yüksek tahribat verebilecek terörist saldırılar gerçekleştirme potansiyeli artmaktadır. Ulaşım araçlarının silaha dönüştürülmesinin örnekleri 11 Eylül saldırılarından, Suriye iç savaşında bomba yüklü araç saldırılarına kadar çok çeşitli şekillerde örneklendirilebilir. Bu nedenle araçların silaha dönüştürüldüğü saldırılara karşı önlem almak terörizmi önlemeye katkı sağlamaktadır.⁵⁷ Türkiye’de son zamanlarda PKK terör örgütü mensupları saldırı düzenlemek amacıyla paramotor kullanarak sınırı geçme girişimlerinde bulunmuştur.⁵⁸ Bu tarz belirli araçların ticari faaliyetlerinin izlenmesi ve bunların terör örgütlerinin eline geçmesine karşı mücadele edilmesi, bir önleme faaliyeti olarak gösterilebilir.

⁵⁵ G. R. Newman. “Reducing terrorist opportunities: A framework for foreign policy”. In *Reducing Terrorism Through Situational Crime Prevention*, ed. Joshua D. Freilich ve Graeme R. Newman, Crime Prevention Studies, 25. (A Criminal Justice Press Project, 2009), 35.

⁵⁶ Stuart Koschade, “A Social Network Analysis of Jemaah Islamiyah: The Applications to Counter-Terrorism and Intelligence,” *Studies in Conflict and Terrorism* 29, no. 6, (2006): 559.

⁵⁷ Simon Perry, Badi Hasisi and Gali Perry, “Who is the Lone Terrorist? A Study of Vehicle-Borne Attackers in Israel and the West Bank,” *Studies in Conflict and Terrorism* 41, no.11 (2018): 901.

⁵⁸ Lale Köklü Karagöz, “PKK’lı teröristlerin Amanoslar’a uzanan 'paramotor oyunu' bozuldu”, *Anadolu Ajansı*, 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pkkli-teroristlerin-amanoslara-uzanan-paramotor-oyunu-bozuldu/2020672> (21.03.2023).

Terör örgütleri günlük yaşamlarını devam ettirmek, saldırılar düzenlemek, silah satın almak ve ulaşım sağlamak gibi birçok amaç için maddi kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bu maddi kaynaklarını ağırlıklı olarak dış finansman aracılığıyla karşılamaktadırlar.⁵⁹ Ancak belirli durumlarda teröristlerin nakit ve kredi kartlarını kullandıkları bilinmektedir. Bu nedenle nakit akışındaki şüpheli mali faaliyetlerin ve çalıntı kredi kartlarının takip edilmesi gerekmektedir.⁶⁰

Araç fırsat yapısının önemli bir parçası da sahte belgeler ve hedef bilgisi sağlayan materyaller olarak sınıflandırılmıştır. Sahte belgeler teröristler tarafından gizlenerek faaliyetlerini yürütmek ve yakalanmayı zorlaştırmak için kullanılmaktadır.⁶¹ Terör saldırıları uzun planlamalar gerektirebilir. Bazı büyük çaplı saldırılar karmaşık planlama süreçleri sonrası faaliyete geçirilmektedir. Bu tarz eylemlerde hedef hakkında bilgi sağlayan kritik altyapı haritaları, adres ve güvenlik bilisi teröristler tarafından suiistimal edilebilmektedir. Sahte belge ve hedef bilgisi sağlayan unsurlar ile mücadele edebilmek için gelişmiş kimlik kontrol sistemleri, kritik tesislerin harita bilgisinin gizlenmesi ve uygun güvenlik önlemleri alınması gerekmektedir.

3.4. Kolaylaştırıcı Koşullar

Terörizmin dört fırsat sütununun son ayağı kolaylaştırıcı koşullardır. Mevcut sosyal, siyasal, ekonomik ve toplumsal durum terör örgütleri tarafından saldırı, propaganda ya da eleman kazanma fırsatı olarak görülebilmektedir. Bu gibi koşulların terörist saldırıları ne şekilde etkilediği Clarke ve Newman tarafından incelenmiştir. Kolaylaştırıcı koşullar terörist saldırıları kolay, güvenli, mazur görülebilir, cazip ve ödüllendirici yapmaktadır.⁶²

⁵⁹ Alkan, N. (2004). Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları. *Polis Dergisi*, no 40.

⁶⁰ Selahattin Gürel, "Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları" *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, no. 4 (2015): 19.

⁶¹ Türkiye'de 13.11.2022 tarihinde İstanbul Taksim bölgesinde meydana gelen patlama sonrasında elde edilen bilgilere göre, teröristler üzerlerindeki dikkatleri dağıtmak için kendilerini evli olarak gösterdikleri sahte belgeler düzenlemişlerdir. Detaylı bilgi için bkz. Emrah Gökmen, "Beyoğlu'ndaki terör saldırısını gerçekleştiren terörist Albashır'a ait yeni görüntülere ulaşıldı", *Anadolu Ajansı*, 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/beyoglundaki-terror-saldirisini-gerceklestiren-terorist-albashira-ait-yeni-goruntulere-ulasildi/2742048> (15.03.2023).

⁶² Yazarlar bu kavramsallaştırmayı Easy, Safe, Excusable, Enticing ve Rewarding kelimelerinin baş harflerinden oluşan "ESEER" ifadesi ile kullanmaktadır. Ronald V. Clarke ve Graeme R. Newman, *Outsmarting the Terrorists*, (Westport, CT: Praeger Security International, 2006), 126-136.

- Silah ve patlayıcı unsurların denetiminin ihmal edildiği bölgelerde saldırı gerçekleştirmek “kolay” hale gelmektedir.
- Güvenlik açıkları bulunan, gözetimin bulunmadığı ve yakalanma riskinin olmadığı bölgeler terörist saldırıları düzenlemek için “güvenli” bölgeler temsil etmektedir.
- Teröristler hükümetleri aşırı tepki vermeye zorlamaktadır. Bu gibi tepkiler teröristler ve terör sempatizanları için saldırıların “mazur görülebilir” olduğu algısı oluşturmaktadır.
- Akran baskısı ve kendini gruba kabul ettirme gibi durumlar radikalleşme süreçleri içerisinde önemli yer etmektedir. Bu durum söz konusu olduğunda terörist faaliyet grup katılımı sağladığı için “cazip” hale gelmektedir.
- Terör saldırısı sonrası algılanan ödüllerin varlığı, terör eylemini “ödüllendirici” göstermektedir.⁶³

Terör saldırıları için kolaylaştırıcı koşullar her bir saldırı türü için ayrı ayrı incelenmesi gerekir. Örneğin kara para aklama ile mücadele ya da silah kaçakçılığı gibi koşullarla mücadele etmek her saldırı türü için kapsamlı bir önleme faaliyeti temsil edebilir. Bu toplumsal ve fiziksel koşullar deneysel olarak akademik çalışmalara henüz tabii tutulmamıştır.⁶⁴ Ancak nükleer saldırı ihtimalini kolaylaştıran koşulların kabaca tespit edilmesi ve genel bir kolaylaştırıcı koşul olarak göçmen topluluklarının teröristler için bir gizlenme alanı olmasına yönelik çalışmalar bulunmaktadır.⁶⁵

⁶³ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 129.

⁶⁴ Joshua D. Freilich, Jeff Gruenewald ve Marissa Mandala, “Situational Crime Prevention and Terrorism: An Assessment of 10 Years of Research”, *Criminal Justice Policy Review* 30, no. 9, (2019): 1301.

⁶⁵ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 99.

4. Terörizmin Durumsal Önlenmesi

Durumsal suç önlemenin odak noktası, çevresel değişiklikler yaparak belirli suçlar için fırsatları azaltmaktır.⁶⁶ Ortam üzerinde değişiklikler yaparak suçlunun maliyet ve fayda algısını manipüle etmek ve son olarak karar verme sürecini etkilemek amaçlanmaktadır.⁶⁷ DSÖ suç için gereken fırsatları azaltmak ve suçluların karar verme süreçlerine müdahale etmek için beş farklı kategoride toplamda yirmi beş teknik sunmaktadır. Bunlar; suç için gereken algılanan çabayı artırmak, suç eyleminin algılanan risklerini artırmak, suçtan beklenen ödülleri azaltmak, provokasyonları azaltmak ve mazeretleri ortadan kaldırmaktır.⁶⁸

DSÖ'nün ortaya koyduğu ilk önleme perspektifi suç için gereken algılanan çabanın arttırmaktır. Çabayı artırmak faaliyetleri fiziki tedbirler olabileceği gibi teröristlerin algıladığı çabayı arttırmaya yönelik faaliyetlerde olabilmektedir. Clarke, suç eylemi için algılanan çabayı arttırmanın beş önerisini sunmaktadır. Bunlar; hedef sağlamlaştırma, tesislere erişimi kontrol etme, çıkışları izlemek, suçluları saptırmak ve aletleri/silahları kontrol etmek olarak sıralanabilir.⁶⁹ Bu uygulamalar suç işlemenin gerektirdiği çabayı ya da bu çabaya yönelik algıyı arttırma amacı taşımaktadır. Hedef fırsat yapısı analizi yardımı ile elde edilen hassas hedeflerin belirli uygulamalar ile sağlamlaştırılması, sınır kontrollerinin arttırılması, önemli kişiler için güvenlik temin etme, kritik bölgelerde bariyer önlemleri, kimlik doğrulama prosedürleri geliştirmek ve silahların yayılımını kontrol etmek terörün önlenmesi için önerilen uygulamalardan bazılarıdır.⁷⁰

İkinci önleme perspektifi, suç işlemenin getirdiği algılanan risklerin arttırmasıdır. Bu uygulama da amaç suçtan beklenen ödül ile suçun gerektirdiği risk arasındaki maliyet algısını risk yönünde arttırmaya çalışmaktır. Clarke, algılanan riskleri arttırmanın yolu olarak beş teknik

⁶⁶ Ronald V. Clarke, "Situational Crime Prevention: Its Theoretical Basis and Practice Scope", *Crime and Justice* 4, (1984): 227.

⁶⁷ Clarke, "Situational Crime Prevention: Its Theoretical Basis and Practice Scope", 228.

⁶⁸ Ronald V. Clarke ve Graema R. Newman, "Police and the prevention of terrorism". *Policing* 1, no.1, (2007):9-20.

⁶⁹ Ronald V. Clarke, *Situational Crime Prevention : Successful Case Studies*, 2. bs, (Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1997), 2-43.

⁷⁰ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 194.

önermektedir; vesayet süresini uzatmak, doğal gözetime yardımcı olmak, anonimliğin azaltılması, yer yöneticilerinden yararlanmak ve resmi gözetimi güçlendirmek.⁷¹ Bu faaliyetlerin hırsızlık gibi basit suçların önlenmesi için oluşturulduğu düşünülse de söz konusu terör olduğunda gözetimin artırılması ve yerel halin terörle mücadele hususunda bilinçlendirilmesi gibi faaliyetler teröristlerin yakalanmasına ya da eylemlerinin başarısız olmasına olanak sağlamaktadır.⁷²

Üçüncü önleme perspektifi, beklenen ödüllerin azaltılmasını içermektedir. Beklenen ödüller, suçlunun suç eylemi sonrasında kazanmayı hedeflediği ödülleri ifade etmektedir. Beklenen ödülleri azaltmak için önerilen teknikler ise; hedefleri gizlemek, hedefleri ortadan kaldırmak, mülkü tanımlamak, pazarları bozmak ve faydaları reddetmek olarak sıralanmaktadır.⁷³ Terör örgütleri terör eylemleri sonrasında maddi kazanç sağlama, halkın sempatisini kazanma ve örgüte eleman temin etme gibi bir takım faydalar edinmektedir. Bu nedenle beklenen ödüllerin azaltılmasının en önemli yolu önleyici tedbirlerin artırılarak başarılı eylemler düzenlenmesinin önüne geçmektir. Teröristlerin saldırması muhtemel hedeflerin gizlenmesi, önemli ve kritik tesislerin patlamalara karşı güçlendirilmesi ve terör örgütlerinin aşırılıkçı ideolojilerine karşı halkı bilinçlendirme gibi faaliyetler eylemlerin yeterliliğini düşüreceği ve dolayısıyla beklenen ödülleri azaltacağı için önemli örneklerdir.⁷⁴

Dördüncü önleme perspektifi, suç eğilimlerini tetikleyebilecek veya suç davranışı için motivasyonları artırabilecek faktörlerin azaltılmasını ifade eden provokasyonların azaltılmasıdır. Provokasyonların azaltılması için önerilen beş teknik ise; hayal kırıklıklarını ve stresi azaltmak, anlaşmazlıklardan kaçınmak, duygusal uyarılmayı azaltmak, akran baskısını etkisiz hale getirmek ve taklitten caydırmak olarak sıralanmaktadır.⁷⁵ Provokasyonların azaltılması terörün önlenmesi için oldukça önemlidir. Bireyleri teröre iten nedenleri ve kışkırtıcı toplumsal unsurları gidererek terörü önlemek mümkündür. Bu amaçla göçmen

⁷¹ Clarke, *Situational Crime Prevention : Successful Case Studies*, 16.

⁷² Anton Weenink. "Situational prevention of terrorism. Remarks from the field of counterterrorism in the Netherlands on Newman and Clarke's Policing Terrorism". *Trends in Organized Crime* 15, sy.2-3, (2012):169.

⁷³ Clarke, *Situational Crime Prevention : Successful Case Studies*, 17-18.

⁷⁴ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 187-195.

⁷⁵ Clarke, *Situational Crime Prevention : Successful Case Studies*, 19-21.

toplulukları ve yerel halk arasında bağ oluşturmak, kışkırtıcı faaliyetlerden kaçınmak gibi uygulamalar önerilmektedir.⁷⁶

Beşinci ve son önleme perspektifi ise mazeretlerin ortadan kaldırılmasını içermektedir. Bu teknikler, belirli suçlar için nedenleri veya gerekçeleri azaltmaya çalışır. Yasal uyumu teşvik etmek için vatandaşları kendilerine yüklenen beklentiler ve davranışları hakkında bilgilendirme yöntemlerini içerir. Mazeretlerin ortadan kaldırılması için önerilen teknikler ise; kuralları belirlemek, talimatları göndermek, vicdanı uyarmak, uyumluluğa yardımcı olmak ve uyuşturucu ve alkolü kontrol etmek olarak sıralanabilir.⁷⁷ Teröristler çoğu zaman hükümeti kendilerine karşı kışkırtmaya ve orantısız güç kullanılmaya teşvik etmektedir. Bu sayede eylemlerinin meşru müdafaa ya da haklı eylem olduğuna yönelik propaganda geliştirmektedir. Bu nedenle terörle mücadele hususunda orantısız güç kullanımından kaçınmak ve tartışmalı silahların kullanılmasını önlemek gibi uygulamalar mazeretleri ortadan kaldırma çabaları için önerilmektedir.⁷⁸

5. Terörizmin Durumsal Önlenmesine Yönelik Eleştiriler

Durumsal Suç Önleme yaklaşımı birçok açıdan eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştirileri teorik eleştiriler ve sosyal ve etik açısından eleştiriler olmak üzere iki odak çerçevesinde incelemek mümkündür. Teorik eleştirilerin en bilinen argümanlarından biri suç önleme yaklaşımını terörizme uygulamanın terörizmi oluşturan ana nedenlerin görmezden gelinmesine sebep olduğunu söylemektedir.⁷⁹ DSÖ çevresel faktörlere odaklandığı kadar bireyleri teröre iten sosyal, psikolojik ve ekonomik faktörlere de odaklanmaktadır. DSÖ'ye göre bu nedenler bireyleri suç ya da terör eylemi işlemeye hazırlayan unsurlardır. Durumsal faktörler ise suçluyu harekete geçirmektedir.⁸⁰

⁷⁶ Henry Shaftoe, Umut Türkşen, John Lever ve Sara-Jayne Williams. "Dealing with Terrorist Threats Through A Crime Prevention and Community Safety Approach". *Crime Prevention Community Safety* 9, (2007): 296.

⁷⁷ Clarke, *Situational Crime Prevention : Successful Case Studies*, 21-24.

⁷⁸ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 187-195.

⁷⁹ Tore Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 1. bs., (London: Palgrave Macmillan, 2016), 222.

⁸⁰ Richard Wortley. "Affordance and situational crime prevention: Implications for counter terrorism", In *Terrorism and affordance*, Ed. M. Taylor ve P. M. Currie, (New York, NY: Continuum International Publishing Group, 2012). 19.

Diğer bir eleştiri noktası ise ideoloji faktörünün durumsal yaklaşım tarafından indirgendiği şeklindedir. İdeoloji, teröristleri terör eylemi işlemeye motive eden, örgütü oluşturan ve bir arada tutan ve örgüte yeni eleman kazandırmak için gereken en önemli faktörlerden biridir. Bu açıdan terör, suç ile karşılaştırıldığında terör faillerinin suç faillerine göre daha kararlı olduğu düşünülmektedir. İdeolojinin bir getirisi olan bu kararlılık terör fırsatlarının önüne geçilse bile teröristlerin eylemlerine devam edeceğini söylemektedir. Ancak cinayet ve intihar gibi yüksek kararlılık gerektiren suçların dahi belirli durumsal faktörlere bağımlı olduğu bilinmektedir. Özellikle son derece motivasyon ve kararlılık gerektiren intihar saldırısı eylemleri üzerine yapılan incelemelerde failin ailesine maddi kazanç sağlamak gibi rasyonel kaygılardan beslendiği tespit edilmiştir.⁸¹ Suç ve terör, motivasyon ve ideoloji gibi faktörler açısından farklılık göstermektedir ancak zaman zaman bir suç önleme müdahalesi aynı zamanda terörü önlemeye de yardımcı olabilir. Bunun nedeni çoğu terörist bireyin yaşamını devam ettirmek için belirli suçları işlediğine yönelik bulgulardır.⁸² Hırsızlık ve benzeri basit suçlara ek olarak sahte belge ve kaçakçılık gibi suçların teröristler tarafından kullanıldığı bilinmektedir.⁸³ Dolayısıyla bu suçların önlenmesine yönelik tedbirler aynı zamanda terörün önlenmesine de katkı sağlamaktadır.

Teorik eleştirilerin en önemli parçasından biri de önleme faaliyetlerinin suçu tamamen ortadan kaldırmayacağını aksine başka bir yönde suçu kaydıracağını ifade etmektedir. Bu yaklaşıma göre önleme faaliyetleri suç ve terör için temel nedenlerini ve motivasyon kaynaklarını ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle suç ya da terör önleme uygulamasına karşı başka bir doğrultuya doğru yer değiştirmektedir.⁸⁴ Bu yer değiştirme beş farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, suç ya da terörün hedeflenen zamandan başka bir zamana kaydırıldığı zamansal yer değiştirmedir. İkincisi, ortamdaki fırsatların giderilmesinden

⁸¹ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 54-69.

⁸² Hasan Aykın ve H. Kevser Sözmén, *Terörün Finansmanı*, (Ankara: MASAK Yayın, 2008), 23.

⁸³ Özcan Karatay ve Mehmet Kapusizoğlu, “Mali ve Ekonomik Suçların Terörün Finansmanı Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi* 3, no. 1, (2011): 117.

⁸⁴ John E. Eck ve Ronald V. Clarke, “Situational Crime Prevention: Theory, Practice and Evidence” in *Handbook on Crime and Deviance*, ed. Marvin D. Krohn, Nicole Hendrix, Gina Penly Hall ve Alan J. Lizotte, (Springer: Cham, Switzerland, 2019), 366-368.

dolayı suç ya da terör faaliyetinin başka bir ortama kaydırıldığı mekânsal yer değiştirmedir. Üçüncüsü, suç ya da terör hedefi olabilecek bir unsura karşı geliştirilen önleme uygulamaları sonucunda daha kolay bir hedefe karar kılınmasını ifade eden hedef yer değiştirmesidir. Dördüncüsü, mevcut yöntemlerin önleme faaliyetlerinden dolayı uygulanmasının zorlaşması sonucu başka bir yöntem belirlenmesi anlamına gelen taktiksel yer değiştirmedir. Sonuncusu ise, suç ya da eylem türünün tamamen farklı bir suça ya da eyleme dönüştürüldüğü işlevsel yer değiştirmedir.⁸⁵

En bilinen durumsal müdahale yöntemlerinden biri olan hedef sağlamlaştırma faaliyetleri sıklıkla yer değiştirme açısından eleştirilere maruz kalmaktadır. Çit, bariyer ve duvar gibi kamusal alanları korumak için yapılan hedef sağlamlaştırma çalışmaları hedefe erişimi ve saldırı yapmayı zorlaştırdığından, teröristlerin daha kolay ve savunmasız hedeflere yönelmesine neden olmaktadır.⁸⁶ Teröristlerin rasyonel davrandığı düşünüldüğünde ilgilerini daha kolay hedeflere çekmesi ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Bazı çalışmalar, durumsal ortamın manipüle edilmesi aracılığıyla belirli saldırıları gerçekleştirme fırsatlarını azaltmayı amaçlayan önlemlerin, başka yerlerdeki kayıpları artırarak istenmeyen sonuçlara yol açabileceğini göstermektedir.⁸⁷

Suç ya da terör eyleminin önleme uygulamaları sonucunda yer değiştirdiği düşüncesi içerisinde bir takım problemler barındırmaktadır. Örneğin bu yer değiştirme değeri ölçülmesi çok zor bir olgudur. Bir bölgede suç/terör faaliyetlerinde bir yer değiştirme ya da artış meydana geldiğinde, araştırmacılar genellikle bunun önleme çalışmalarının bir sonucu olduğunu varsaymaktadırlar. Ancak suç oranındaki bu değişiklikler önleme tedbirlerinden bağımsız olarak nüfus, fırsat yapıları ve bölgedeki suça yatkınlık gibi birçok faktörden dolayı meydana

⁸⁵ Thomas A. Repetto, "Crime prevention and the displacement phenomenon", *Crime and Delinquency* 22, no. 2, (1976): 168-169.

⁸⁶ Clarke ve Newman, *Outsmarting the Terrorists*, 37-40.

⁸⁷ Örneğin bkz. Daniel Arce ve Todd Sandler, "Counterterrorism: A Game-theoretic Analysis.", *Journal of Conflict Resolution* 49, (2005):183-200; Walter Enders ve Todd Sandler, "Is Transnational Terrorism Becoming More Threatening? A Time-series Investigation." *Journal of Conflict Resolution* 44, (2000):307-332; Henda Y. Hsu ve Robert Apel, "A situational model of displacement and diffusion following the introduction of airport metal detectors", *Terrorism and Political Violence* 27, (2015): 29-52.

gelebilmektedir.⁸⁸ Bu nedenlerden dolayı yer değiştirmenin var olup olmadığını var ise ne ölçüde yer değiştirme gerçekleştiğini deneysel olarak ölçmek oldukça zordur.⁸⁹

Durumsal suç önleme yaklaşımını savunan araştırmacılar yer değiştirme kavramına karşı olarak faydaların yayılımı ya da ikincil faydalar olarak adlandırdıkları kavramı öne sürmüşlerdir. Bu yaklaşıma göre ise önleme tedbirleri hedeflenen müdahalenin ötesinde fayda sağlamaktadır.⁹⁰ Örneğin belirli tür bir suç faaliyeti için uygulanmasına rağmen diğer suç türlerinde de azalma meydana getirebilmektedir.⁹¹ Kapsamının dışında fayda sağlamayı ifade eden bu kavram birkaç çalışmada incelenmiştir. Örneğin intihar saldırılarını önlemek için yapılan İsrail'deki Batı Şeria bariyerinin intihar saldırılarının ötesinde diğer saldırı türlerinde de azalma sağlamış ve bariyerin henüz yapılmadığı bölgelerinde dahi saldırılarda azalma tespit edilmiştir.⁹² Faydaların yayılması ve ikincil faydalar, suç ya da terörün yer değiştirdiği şeklindeki eleştirileri zayıflatır niteliktedir ancak her iki kavramında deneysel olarak ölçülmesi hususundaki zorlukları göz ardı etmemek gerekmektedir.

Sosyal ve etik açıdan eleştirilerin odağında ise önleme uygulamalarının kişisel hak ve özgürlükleri ihlal edecek sonuçlara yol açtığı, mağduru suçlayacak nitelikte olduğu ve devlet terörizmini indirgeyen bir yaklaşıma sahip olduğu şeklindedir. MOBESE kameraları, tesislere giriş çıkışların izlenmesi, takip sistemleri ve detaylı kimlik doğrulamaları gibi önleme uygulamaları bireylerin kişisel olarak gizliliğini tehdit edebilecek unsurlar olarak görülebilir. Bireysel haklar ve güvenlik tartışması sadece DSÖ özelinde bir mesele değildir. 11 Eylül sonrası terörle mücadele politikaları ABD genelinde kişisel hakların ihlal edildiği algısı

⁸⁸ Ching Eng Leong, "A Review of Research on Crime Displacement Theory", *International Journal of Business and Economics Research*. Special Issue: Supply Chain Management: Its Theory and Applications 3, no. 6-1, (2014): 24.

⁸⁹ Robert Barr ve Ken Pease, "A Place for Every Crime and Every Crime in its Place: An Alternative Perspective on Crime Displacement." In *Crime, Policing and Place*, ed. David J. Evans, Nicholas R. Fyfe ve David T. Herbert, (Essays in Environmental Criminology. London, UK: Routledge, 1992) 158-160.

⁹⁰ Ronald V. Clarke ve David Weisburd, "Diffusion of Crime Control Benefits: Observations on the Reverse of Displacement.", in *Crime Prevention Studies Vol. 2*, ed. Ronald V. Clarke, (Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1994), 168-169.

⁹¹ Clarke ve Weisburd, "Diffusion of Crime Control Benefits: Observations on the Reverse of Displacement.", 171-173.

⁹² Simon Perry vd., "The Situational Prevention of Terrorism: An Evaluation of the Israeli West Bank Barrier", *Journal of Quantitative Criminology* 33, no. 4, (2017): 742-744.

yaratmıştır.⁹³ DSÖ müdahalelerinin bireylerin hayatının gizliliğine ya da haklarına yönelik müdahalesi temelde uygulama noktasında sorunlara neden olmaktadır. DSÖ müdahaleleri güvenliği sağlayarak yaşama hakkına katkı sağlayabilir ancak yetki hükümetler tarafından halk üzerinde baskı yaratmak gibi sonuçlar yanlış uygulamalar sonucu meydana gelebilmektedir.

DSÖ hakkındaki çekincelerden biri de mağduru suçladığı yönündedir. Hedef sağlama, tesis giriş çıkışlarını kontrol etme ve hedef gizleme gibi durumsal müdahalelerin faillerden ziyade mağdurlara sorumluluk yüklediği eleştirisini beraberinde getirmiştir.⁹⁴

Sonuç olarak durumsal müdahalelere yönelik eleştiriler DSÖ'nün terörle mücadeleye uygulanmasına katkı sağlamaktadır. Teorik eleştirilerin dikkate alınması ve yer değiştirme etkisinin hesaba katılması, ikincil faydaların ne ölçüde meydana geldiği daha detaylı araştırmalar ile alanın ilerlemesine katkı sağlayacaktır. Sosyal ve etik eleştiriler söz konusu olduğunda görülmektedir ki müdahalelerin kendisi ile değil uygulanma biçimi ile problemler yaşanmaktadır. Bu nedenle güvenlik önlemleri uygularken toplumu kışkırtmayacak, kişisel hak ve özgürlüklere müdahale etmeyecek ve ekonomik olarak hükümetleri zorlamayacak müdahale yöntemleri seçmek gerekmektedir.

6. Sonuç

Terör ve terörizm ile mücadele; silahlı müdahale, topyekûn savaş, radikalleşme ile mücadele ve müzakere çalışmaları gibi birçok farklı şekilde ele alınmaktadır. Bu yöntemlerin hiçbiri tek başına terörle mücadele etmek için yeterli değildir. Bu nedenle terörle mücadelede kapsamlı bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut çalışma bir suç önleme modeli olarak ortaya çıkan Durumsal Suç Önleme yaklaşımının terörle mücadeleye uygulanmasını analiz etmektedir.

⁹³ Amitai Etzioni, *How Patriotic is the Patriot Act? Freedom versus Security in the Age of Terrorism*, (New York: Routledge, 2004) 16.

⁹⁴ Ronald V. Clarke, "Seven Misconceptions of Situational Crime Prevention", in *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*, ed. Nick Tilley, (Cullompton/Portland: Willan Publishing, 2005), 62.

Terörle mücadele yalnızca hükümetlerin veya güvenlik güçlerinin değil aynı zamanda halkın ve yerel unsurlarında dahil olduğu geniş kitlelere yayılan ve farkındalık gerektiren bir olgudur. Bu nedenle DSÖ hedef sağlamlaştırma, izleme faaliyetleri ve bariyerler kurma gibi fiziki tedbirlerden; sınır güvenliği, silahlara erişim kontrolleri gibi güvenlik güçlerinin dahil olduğu tedbirlere ve oradan vicdanı uyarmak ve yerel halkı mücadeleye karşı bilinçlendirmek şeklindeki geniş kapsamlı uygulamalara kadar uzanan oldukça kapsamlı bir terörle mücadele stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Durumsal Suç Önleme, konvansiyonel suçları ele almada etkili olduğunu kanıtlamış olsa da, terörle mücadele çabalarına uygulanması, belirli zorluklar ve sınırlamalar sunmaktadır. DSÖ'nün terörle mücadelede kullanmanın ana eleştirilerinden biri, teröre katkıda bulunan temel sosyal, politik ve ideolojik faktörleri ihmal ederek, güvenliğin ağırlıklı olarak fiziksel yönlerine odaklanma eğiliminde olduğuna yöneliktir. Eleştiriler, terörizmin yalnızca durumsal önlemleri değil, aynı zamanda sosyo-ekonomik eşitsizlikler, siyasi şikayetler ve radikalleşme süreçleri gibi temel nedenleri ele alma çabalarını da içeren kapsamlı bir yaklaşım gerektiren karmaşık ve çok yönlü bir sorun olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca, DSÖ stratejilerinin uygulanması, güvenlik önlemlerini bireysel hakların ve sivil özgürlüklerin korunmasıyla dengeleme zorluğuyla karşı karşıya bırakmaktadır.

Aşırı gözetim ve mahremiyet haklarının ihmal edilmesi potansiyeli, DSÖ yaklaşımlarının meşruiyeti ve uzun vadeli etkinliği hakkında endişeleri artırmaktadır. Güvenlik ve sivil özgürlükler arasında doğru dengeyi kurmak, DSÖ yaklaşımını kullanan terörle mücadele faaliyetleri için kalıcı bir zorluk olmaya devam etmektedir. Bu eleştirilere ve zorluklara rağmen, DSÖ'nün terörle mücadelede göz ardı edilemeyecek faydaları olduğunu belirtmek önemlidir. DSÖ, fiziksel ortama ve durumsal faktörlere odaklanarak güvenlik önlemlerinin geliştirilmesine, güvenlik açıklarının azaltılmasına ve olası saldırıların caydırılmasına katkıda bulunabilir. Gelişmiş erişim kontrol sistemlerinin uygulanması, gözetleme teknolojilerinin iyileştirilmesi ve güvenlik personeli varlığının artırılması gibi hedef sağlamlaştırma yöntemleri terör örgütlerinin maliyet fayda anlayışlarını manipüle edebilir.

Ayrıca, DSÖ stratejilerinin toplumu içine alan uygulamaları ile yerel halk ve güvenlik güçleri arasındaki entegrasyonu arttırarak terörle mücadele çabalarının genel etkinliğini artırabilir. DSÖ, yerel toplulukları şüpheli faaliyetleri bildirmeye dâhil ederek, güveni güçlendirerek ve sosyal uyumu teşvik ederek, terör eylemlerinin erken tespitine ve önlenmesine katkıda bulunabilir. DSÖ'nün en önemli yönlerinden biri potansiyel tehditleri tanıyabilen ve bunlara karşılık vermek için gerekli bilgiye sahip radikalleşmeye dayanıklı topluluklar oluşturmaktır.

DSÖ, terörizme uygulanma aşamasında daha birçok araştırma konusu ortaya çıkarmaktadır. Örneğin hedef fırsat yapısı üzerine yapılan araştırmalar hala daha sınırlıdır. Gelecek araştırmalar her bir saldırı türü ve her farklı terör örgütü için hedef ve silah analiz araçlarını kullanarak teröristlerin hedef ve silah seçim eğilimlerini tespit ederek terörle mücadeleye katkı sağlayabilir. Mevcut önleme uygulamalarının faydalığını analiz edilen çalışmalar da oldukça sınırlıdır.

Sonuç olarak, DSÖ stratejisi terörle mücadeleye uygulandığında sınırlamaları ve zorlukları olsa da, güvenlik önlemlerini geliştirmeye, terörist saldırıları caydırmaya ve topluluk katılımını desteklemeye önemli katkılar sağlamaktadır. Ek olarak, hem durumsal faktörleri hem de terörizmin altında yatan sosyal, politik ve ideolojik nedenleri ele alan kapsamlı bir yaklaşım benimsemenin önemine vurgu yapmaktadır. DSÖ uygulamalarını daha geniş terörle mücadele önlemleriyle birleştirerek, karmaşık ve giderek gelişen terörizm tehdidine karşı daha bütünsel ve etkili terörle mücadele mümkündür.

Extended Summary

Situational Crime Prevention (SCP) is a crime-fighting approach. It emphasizes the importance of situational factors in the formation of crime. Traditional criminology theories aim to fight crime by changing the tendencies of the criminal and the psychological, social, and economic atmosphere of the criminal. However, situational crime prevention focuses on the situational conditions that are effective in the formation of crime rather than focusing on criminal tendencies. It is aimed to prevent crime by manipulating the environment where crime

can occur. According to the crime prevention approach; Crime can be prevented by increasing risks, increasing effort, reducing rewards, and eliminating excuses and provocations.

Situational Crime Prevention is based on a number of theories. These theories are; Rational Choice Theory, Routine Activities Theory, and Crime Pattern Theory. Rational choice theory emphasizes the criminal's decision-making process and argues that criminals conduct a cost-benefit analysis before deciding to commit a crime. According to this, committing a crime brings a number of rewards to criminal individuals. Criminals gain certain benefits when choosing their targets and launching attacks. Understanding and anticipating these decision-making processes ensures crime prevention. According to the routine activities theory, individuals generally follow certain routines in their daily lives. These include activities such as work, family, social life, and the environment of friends. Routine activity theory states that there are three elements necessary for the crime to occur. One of these elements is the potential guilty. The other is the appropriate target and finally the absence of a protector. Crime Pattern Theory argues that crime does not occur randomly, but that crime will occur as a result of the overlapping of a motivated criminal's area of activity with an appropriate target's area of activity. As mentioned in the Routine Activities theory, crime occurs as a result of the union of the motivated offender and the target in time and space. However, the levels of analysis in the Crime Pattern theory cover not only the spatial and temporal at the micro level but also the macro level, where daily activities are sociologically, psychologically, and economically effective in shaping human life.

The Situational Crime Prevention approach has recently been tried to be applied to the fight against terrorism. SCP treats terrorism as a form of crime and emphasizes the situational factors that contribute to terrorism. It is aimed to prevent terrorism by reducing opportunities. It has been revealed that the opportunity reduction techniques conveyed by Situational Crime Prevention are effective in preventing terrorism. The most important work of this initiative is “Outsmarting the Terrorists” by Clarke and Newman. In this work, the authors conceptualized situational crime prevention as adapted to the fight against terrorism. In this context, they identified four opportunity structures for terrorists. These are classified as target, weapon,

means, and facilitating conditions. Accordingly, terrorists take advantage of certain opportunities in attacks. They choose their targets, weapons, and the tools they will use in their attacks according to certain criteria. It is possible to prevent terrorism by identifying these trends and opportunities and analyzing them correctly.

SCP has been criticized in many ways. Chief among these is that the root causes of terrorism and the ideology factor are ignored. It also ignores the sociological, psychological, political, and other explanatory factors that make up the crime. By focusing on reducing opportunities through environmental change, the root causes of terrorism are ignored. Another point of criticism is the understanding that terrorism and crime do not end with SCP applications, but rather replace them. Crime or terror displaces another target, time, or place after SCP measures. This understanding, known as the displacement phenomenon, is a very difficult concept to detect. Against the displacement phenomenon, SCP researchers introduce the concept of propagation of benefits. Accordingly, SCP measures may yield benefits beyond expectations. Measures taken against a certain type of attack or crime may reduce other types of attacks or crimes. However, this concept, like the concept of displacement, is a difficult phenomenon to detect.

In conclusion, adapting situational crime prevention to terrorism is a relatively new undertaking. Studies on this subject are still quite limited. However, the contribution of opportunity reduction initiatives together with SCP to the fight against terrorism is significant. As the number of studies that deal with two different disciplines, crime, and terrorism, increases, positive results will increase in terms of both crime prevention and the fight against terrorism.

Kaynakça

Arce, Daniel ve Sandler, Todd. "Counterterrorism: A Game-theoretic Analysis." *Journal of Conflict Resolution* 49, (2005):183-200.

Atlas, R. ve LeBlanc, W. "Environmental Barriers to Crime". *Ergonomics in Design* 2, no. 4 (1994): 9-16.

Aykın, Hasan ve Sözmen, H. Kevser. *Terörün Finansmanı*. Ankara: MASAK Yayın, (2008).

Barr, Robert ve Pease, Ken. "A Place for Every Crime and Every Crime in its Place: An Alternative

- Perspective on Crime Displacement”. in *Crime, Policing, and Place. Essays in Environmental Criminology*. Editör: David J. Evans, Nicholas R. Fyfe ve David T. Herbert, 157-173. London, UK: Routledge, (1992).
- Bastuğ, Mehmet F. ve Güler, Ahmet. “The Influence of Leadership on the Strategies and Tactics of Islamic State and Its Predecessors”. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism* 13, no. 1, (2018): 38-59.
- Bernasco, Wim. “Modeling micro-level crime location choice: Application of the discrete choice framework to crime at places”. *Journal of Quantitative Criminology* 26, no. 1, (2010): 113-138.
- Bjørger, Tore. *Preventing Crime: A Holistic Approach*. 1. bs., London: Palgrave Macmillan, (2016).
- Bjørger, Tore. *Strategies for Preventing Terrorism*. London: Palgrave Macmillan, (2013).
- Boba, R. “EVIL DONE”. in *Crime Prevention Studies Vol 25*. Editör: Joshua D. Freilich ve Graeme R. Newman, (2009): 71-92.
- Braga, A. A. ve Kennedy, D. M. “Linking Situational Crime Prevention and Focused Deterrence Strategies.” in *The Reasoning Criminologist: Essays in Honour of Ronald V. Clarke*, Editör: G. Farrell ve N. Tilley. London: Taylor and Francis, (2012):51-65.
- Brantingham, P. ve Brantingham, P. “Nodes, Paths and Edges: Considerations on the Complexity of Crime and the Physical Environment”. *Journal of Environmental Psychology* 13, no. 1 (1993): 3-28.
- C. J. M. Drake. “The role of ideology in terrorists’ target selection”, *Terrorism and Political Violence* 10, no.2 (1998), 53-85.
- Ching Eng Leong. “A Review of Research on Crime Displacement Theory”. *International Journal of Business and Economics Research, Special Issue: Supply Chain Management: Its Theory and Applications* 3. sy. 6-1, (2014): 22-30.
- Clarke, R. V. ve Newman, G. R. Police and the prevention of terrorism. *Policing* 1, no.1, (2007):9-20.
- Clarke, Ronald V. “Seven Misconceptions of Situational Crime Prevention”. in *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*. 39-70. Editör: Nick Tilley, Cullompton/Portland: Willan Publishing, (2005).
- Clarke, Ronald V. “Situational Crime Prevention: Its Theoretical Basis and Practice Scope”. *Crime and Justice* 4, (1983): 225-256.
- Clarke, Ronald V. “Situational Crime Prevention”. In *Environmental Criminology and Crime Analysis*, Editör: Richard Wortley ve Lorraine Mazerolle, 48-64, Cullompton, England: Willan Publishing, (2008).
- Clarke, Ronald V. *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. 2. bs, Monsey, NY: Criminal Justice Press, (1997).
- Clarke, Ronald V. *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, New York: Harrow and Heston Publishers, (1992).

- Clarke, Ronald V. ve Newman, Graeme R. *Outsmarting the Terrorists*. Westport, Connecticut, and London: Praeger Security International, (2006).
- Clarke, Ronald V. ve Weisburd, David. "Diffusion of Crime Control Benefits: Observations on the Reverse of Displacement.", in *Crime Prevention Studies Vol. 2*, Editör: Ronald V. Clarke, 165-183. Monsey, NY: Criminal Justice Press, (1994).
- Cohen, L. ve Felson, M. "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach". *American Sociological Review* 44, sy. 4 (1979): 588-608.
- Cornish, D. ve Clarke, R. *The reasoning criminal: Rational choice perspectives on offending*. New York: Springer-Verlag, (1986).
- Eck John E. ve Clarke, Ronald V. "Situational Crime Prevention: Theory, Practice and Evidence" in *Handbook on Crime and Deviance*, Editör: Marvin D. Krohn, Nicole Hendrix, Gina Penly Hall ve Alan J. Lizotte, 355-376, Springer: Cham, Switzerland, (2019).
- Enders, Walter ve Sandler, Todd. "Is Transnational Terrorism Becoming More Threatening? A Time-series Investigation.". *Journal of Conflict Resolution* 44, (2000):307-332.
- Etzioni, Amitai. *How Patriotic is the Patriot Act? Freedom versus Security in the Age of Terrorism*. New York: Routledge, (2004).
- Freilich, J. D. ve Newman, G. R. *Crime Prevention Studies: Vol. 25. Reducing terrorism through situational crime prevention*. Boulder, CO: Lynne Rienner, (2009).
- Freilich, Joshua D., Gruenewald, Jeff ve Mandala, Marissa. "Situational Crime Prevention and Terrorism: An Assessment of 10 Years of Research". *Criminal Justice Policy Review* 30. p. 9, (2019) 1283-1311.
- George, Sarah St. "Assessing the Vulnerability in Targets of Lethal Domestic Extremism". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Michigan State University, (2017).
- Gökmen, Emrah. "Beyoğlu'ndaki terör saldırısını gerçekleştiren terörist Albashır'a ait yeni görüntülere ulaşıldı" *Anadolu Ajansı*, 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/beyoglundaki-terror-saldirisini-gerceklestiren-terorist-albashira-ait-yeni-goruntulere-ulasildi/2742048> (15.03.2023).
- Grasmick, H. G. Ve Bursik, R.J. "Conscience, Significant Others, and Rational Choice: Extending the Deterrence Model." *Law & Society Review* 24, sy.3 (1990): 837-61.
- Gruenewald J., Allison-Gruenewald, K. ve Klein, B. R. "Assessing the Attractiveness and Vulnerability of Eco-Terrorism Targets: A Situational Crime Prevention Approach". *Studies in Conflict & Terrorism* 38, sy. 6, (2015): 433-455.
- Gürel, Selahattin. "Terör ve Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları". *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, sy. 4 (2015): 15-27.
- Hamm, Mark S. *Terrorism as Crime: From Oklahoma City to Al-Qaeda and Beyond*. New York: New York University Press, (2007).

- Hsu, Henda Y. ve Apel, Robert. “A situational model of displacement and diffusion following the introduction of airport metal detectors”. *Terrorism and Political Violence* 27, (2015), pp. 29-52.
- Karatay, Ö. Ve Kapusızoğlu, M. "Mali ve Ekonomik Suçların Terörün Finansmanı Bağlamında Değerlendirilmesi". *Ekonomi Bilimleri Dergisi* 3 (2011): 115-121.
- Kelly A. Berkell, “A criminological approach to preventing terrorism: situational crime prevention and the crime prevention literature” in *Handbook of terrorism prevention and preparedness*, Editör: Alex P. Schmid, s. 49-74. ICCT Press Publication, (2021).
- Koschade, Stuart. “A Social Network Analysis of Jemaah Islamiyah: The Applications to Counter-Terrorism and Intelligence”. *Studies in Conflict and Terrorism* 29. p. 6, (2006), 559–575.
- Köklü Karagöz, Lale. “PKK'lı teröristlerin Amanoslar'a uzanan 'paramotor oyunu' bozuldu” Anadolu Ajansı, 2020. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pkkli-teroristlerin-amanoslara-uzanan-paramotor-oyunu-bozuldu/2020672> (20.03.2023).
- Kumar, Suneel. “Small arms and Light Weapons : A Global Threat to Human Security and Development.” *The Indian Journal of Political Science* 69, sy.4. (2008): 787–800.
- Lafree, Gary ve Dugan, Laura. “How does studying terrorism compare to studying crime?”. in *Terrorism and Counter-terrorism: Criminological Perspectives*, Editör: Mathieu Deflem, 53-74, New York: Elsevier, 2004.
- Mandala, M. Ve Freilich, J. D. “Disrupting Terrorist Assassinations Through Situational Crime Prevention”. *Crime and Delinquency* 64, sy. 12, (2018): 1515- 1537.
- McCauley, C. ve Moskalenko S. Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism, *Terrorism and Political Violence*, 20 sy.3. (2008): 415-433.
- Özer, M. Murat ve Akbaş, Halil. “The Application of Situational Crime Prevention to Terrorism”. *Polis Bilimleri Dergisi* 13, sy. 2 (2011): 179-194.
- Painter, K. ve Farrington, D. “Street Lighting and Crime: Diffusion of Benefits in the Stoke on-Trent Project”. *Crime Prevention Studies* 10, (1999): 71-122.
- Paton, S. “EVIL DONE Vulnerability Assessment: Examining Terrorist Targets Through Situational Crime Prevention” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Florida Atlantic University., (2013).
- Perry, S., Apel, R., Newman, G.R. ve Clarke, Ronald V. “The Situational Prevention of Terrorism: An Evaluation of the Israeli West Bank Barrier”. *Journal of Quantitative Criminology* 33, (2017): 727–751.
- Perry, Simon, Hasisi, Badi. ve Perry, Gali. “Who is the Lone Terrorist? A Study of Vehicle-Borne Attackers in Israel and the West Bank”. *Studies in Conflict and Terrorism* 41, sy.11 (2018): 899–913.
- Repetto, T. A. “Crime Prevention and the Displacement Phenomenon”. *Crime & Delinquency*, 22, sy. 2, (1976):166–177.

- Reyns, Bradford. "A Situational Crime Prevention Approach to Cyberstalking Victimization: Preventive Tactics for Internet Users and Online Place Managers". *Crime Prevention and Community Safety* 12, sy. 2 (2010), 99–118.
- Richard Wortley. "Affordance and situational crime prevention: Implications for counter-terrorism", In *Terrorism and affordance*, Editor: M. Taylor ve P. M. Currie. New York, NY: Continuum International Publishing Group, (2012). 19.
- Roach, J., Ekblom, P. ve Flynn, R. "The Conjunction of Terrorist Opportunity: A Framework for Diagnosing and Preventing Acts of Terrorism". *Security Journal* 18, sy. 3, (2005): 7-25.
- Shaftoe, H., vd. "Dealing with Terrorist Threats Through A Crime Prevention and Community Safety Approach". *Crime Prevention Community Safety* 9, (2007):291–307.
- Sullivan, B., Chermak, S., Wilson, J. & Freilich, J. "The Nexus Between Terrorism and Product Counterfeiting in the United States". *Global Crime 15: Special Issue: Transnational Organized Crime and Terrorism: Different Peas, Same Pod?* p. 3-4 (2014): 357-378.
- Sullivan, B., Freilich, J. ve Chermak, S. "Financial terror: Financial Crime Schemes Involving Extremists Linked to the American Far-right and Al Qaida and Affiliated Movements". In *the Handbook of the Criminology of Terrorism*, Editor: Gary LaFree ve Joshua D. Freilich, 420-432. Hoboken: Wiley Press, (2017).
- Sutton, A., Cherney A. ve White, R. *Crime Prevention: Principles, Perspectives, and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Tillyer, M. ve Eck, J. "Getting a Handle on Crime: A Further Extension of Routine Activities Theory". *Security Journal* 24, (2011): 179-193.
- Tillyer, M. ve Kennedy, D. "Locating Focused Deterrence Approaches within a Situational Crime Prevention Framework". *Crime Prevention Community Safety* 10, (2008):75-84.
- Weenink, A. W. Situational prevention of terrorism. Remarks from the field of counterterrorism in the Netherlands on Newman and Clarke's Policing Terrorism". *Trends in Organized Crime* 15, sy.2-3, (2012):164-179.
- Welsh, B. ve Farrington, D. "Public Area CCTV and Crime Prevention: A Systematic Review and Meta-Analysis". *Justice Quarterly* 26, sy. 4 (2009): 716-745.